

МЕЖДИННОЧЕСТОТНИ УСИЛВАТЕЛИ

инж. Валери Терзиев

УДК 621.375

Дадени са няколко схеми на междинночестотни усилватели, реализирани с интегрални схеми, които се намират на пазара. Схемите са подредени по сложност и качество. Всички са за въведената от БДС междинна честота — 10,7 MHz.

Някои от изискванията към МЧУ на съвременните радиоприемници за ЧМ-сигнали са следните: пропускателната честотна лента да бъде по-широка от 150 kHz; да осигурява ефективно ограничаване на сигнала и ефективно подтискане на паразитната амплитудна модулация, дори и за слаби сигнали; фазовата характеристика в лентата на пропускане да бъде линейна; резонансната крива да бъде симетрична, да се осигурява достатъчно голям устойчив коефициент на усилване и др.

Тъй като във всеки от реализираните МЧУ е използвана интегрална схема, в която е съсредоточено основното усилване на сигнала с междинна честота, МЧ-предусилвателните стъпала решават основно изискването за избирателността по съседен канал.

На фиг. 1 е представена схема на МЧУ с не особено високи параметри, но лесен за реализиране. Той е съставен от предусилвател, реализиран с транзистора BF324 (AF106, AF124, ГТ313, SFT357, SFT358 и др.), като от него се изисква да има малък коефициент на шум. Интегралната схема МАА661 осъществява апериодично усилване и демодулация на ЧМ-сигнала. Избирателността по съседен канал е по-добра от 26 dB и се определя от филтъра със съсредоточена избирателност, който има лента на пропускане около 180 kHz. Бобините се навиват на тела с диаметър 4—5 mm (например от МЧУ на телевизори „Мургаш“ или „Юность“ със съответното феритно ядро). Намотките са едноредови с проводник ПЕЛ или ПЕЛКЕ с $\varnothing$ около 0,1 mm. Данните за тях са следните: L_1, L_2 — 18 нав.; L_3 — 18 нав. с извод от 4-ата; L_4 — 20 нав.

Входното напрежение за необходимия праг на ограничение е около 25—40 μ V. Описаната схема е непрекъснато, но дава задоволителни резултати с УКВ-блок от съветския радиоприемник „Селена“. Като НЧУ може да се използва полската интегрална схема UL1401. Чувствителността на такъв УКВ-приемник е около 10—14 μ V.

На фиг. 2 е дадена схемата на друг усилвател. Отново тук избирателността се осигурява от филтър със съсредоточена избирателност, а основното усилване — от интегралната схема А220D (производство на ГДР). Последната е по-добра от МАА661 поради по-големия си коефициент на устойчиво усилване и по-малките нелинейни изкривявания.

МЧУ от фиг. 2 осигурява избирателност по съседен канал, по-добра от 32 dB.

За ядра на бобините се използват вече споменатите такива. Данните за бобините са следните: L_1, L_2, L_3 и L_4 — 12 нав. от проводник ПЕЛ или ПЕЛКЕ с $\varnothing$ около 0,1 mm; L_5 — 5 нав. от същия проводник, навиват се върху L_4 ; L_6 — 9 нав. от проводник ПЕЛ или ПЕЛКЕ с $\varnothing$ около 0,3 mm.

В показаната схема, когато не се използва стереодекодер, стойностите на елементите са следните: $C_{15} = 15$ nF, $R_9 = R_{\infty}$, $C_{17} = 1,2$ nF. А когато се използва стереодекодер — $C_{15} = 330$ pF, $R_9 = 1$ k Ω и $C_{17} = 470$ pF.

На фиг. 3 е дадена принципна схема, която се включва също към ИС А220D.

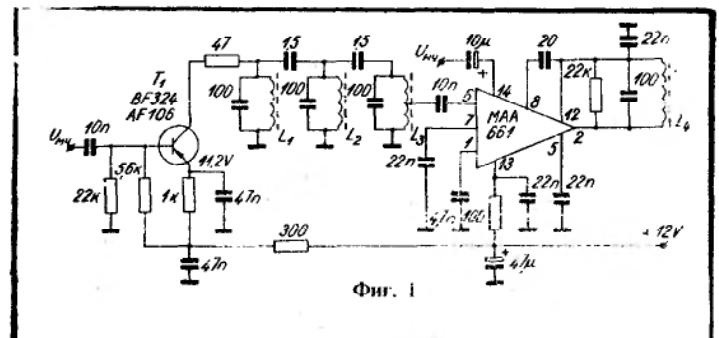
Всеки от транзисторите T_1 и T_2 е натоварен с тризвен филтър със съсредоточена избирателност. Общата избирателност е по-добра от 40 dB. Входното напрежение за достигане на необходимия праг на ограничение от усилвателя, реализиран по схемата от фиг. 3, е около 8 μ V, а данните за бобините са следните: L_1, L_2, L_4, L_5 и L_6 — 18 нав. от проводник ПЕЛ или ПЕЛКЕ с $\varnothing$ около 0,1 mm; L_3 — 18 нав. с извод от 4-ата навивка от същия проводник; L_7 — 8 нав. от проводник ПЕЛ или ПЕЛКЕ с $\varnothing$ около 0,1 mm. Бобината L_7 се навива върху L_6 . Използват се същият вид тела, както за схемата от фиг. 2.

Във всички схеми, описани дотук, колекторният ток на транзисторите в предусилвателните стъпала е около 1 mA. За случая са подходящи транзисторите SF245 и SF240 (производство на ГДР), които се продават по магазините за резервни части.

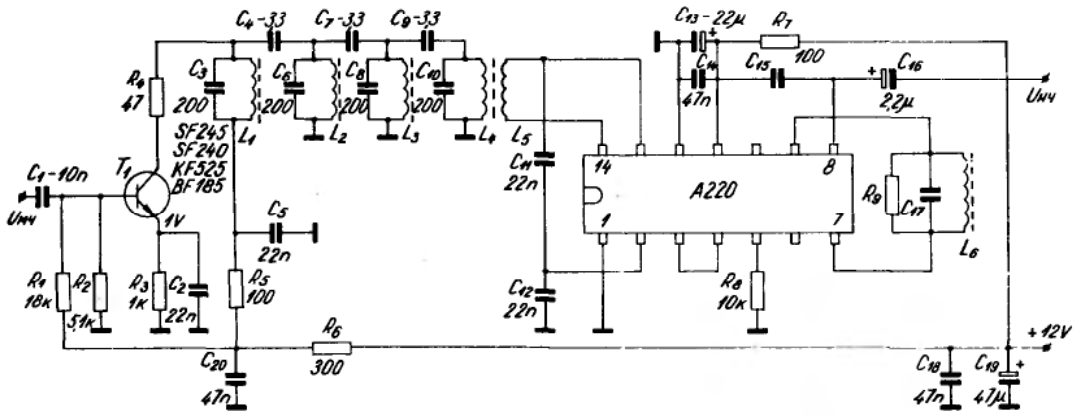
На схемата на МЧУ от фиг. 4 не е показана само веригата за АДЧ. С МЧУ, реализиран по тази схема, са изпробвани УКВ-блоковете за радиоразпръскване с ЧМ-сигнали, описани в бр. 10 и 11, 1982 г., от същия автор.

Усилвателните стъпала, реализирани с транзисторите T_1 и T_2 , са апериодични, а необходимите резонансни свойства се постигат чрез използване на пиезокерамични филтри. Така се премахват трудоемките и обемисти филтри със съсредоточена избирателност. Друга важна особеност е, че в зависимост от използвания пиезокерамичен филтър може да се постигне избирателност по съседен канал, по-добра от 40 dB. Например ако се използват пиезокерамичните филтри SFE 10,7 MA, $S > 40$ dB, а при SFE 10,7 MA и SFW 10,7 MA $S > 60$ dB. Освен посочените филтри на фирмата „Murata“ могат да се използват техните еквивалентни, произведени в социалистическите страни.

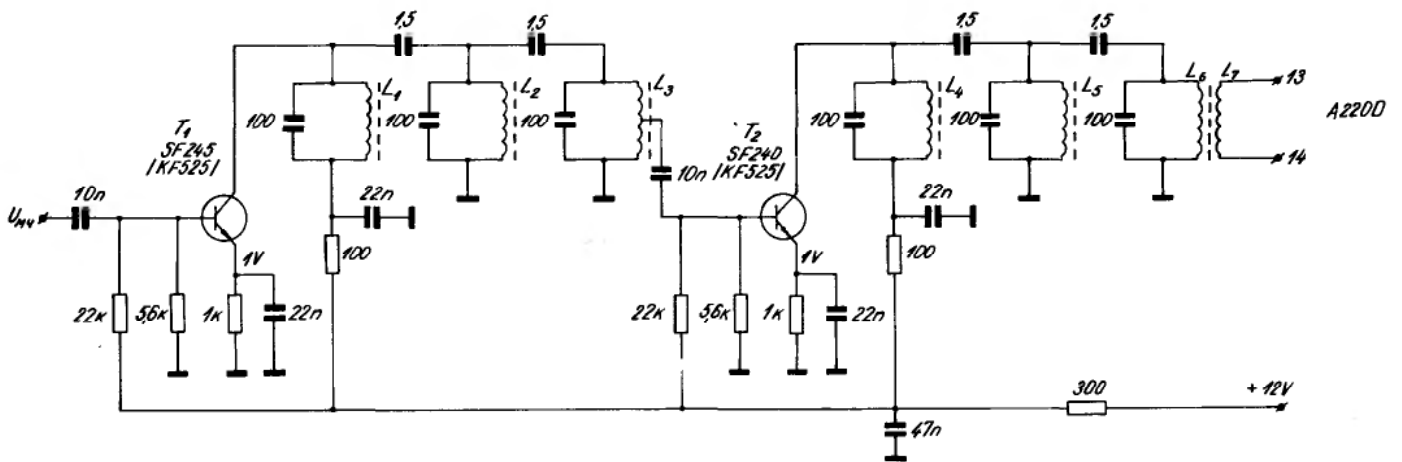
От изхода на второто стъпало сигналът с междинна честота се подава за усилване, ограничение и демодулиране към ИС А220D, от една страна, а, от друга страна, през кондензатора $C_x = 4$ pF — към ИС

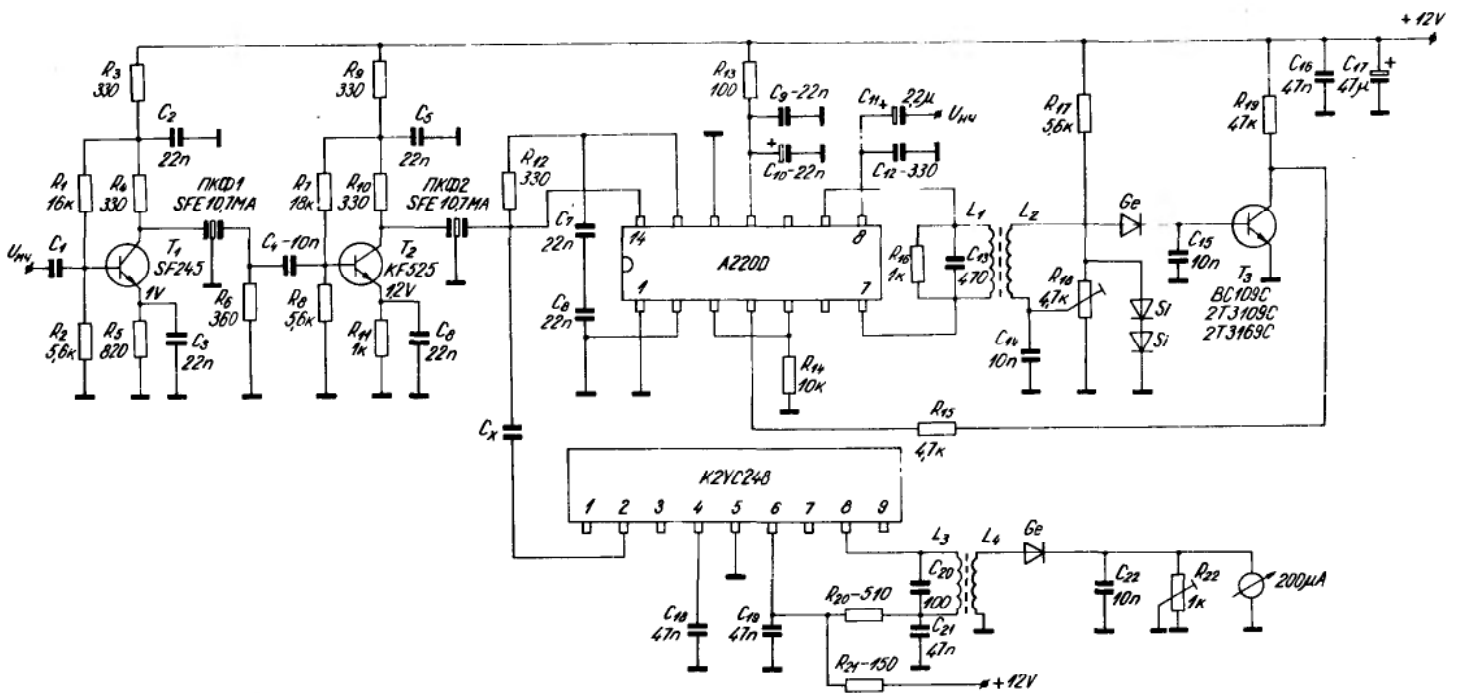
Фиг. 1

Фиг. 2

Фиг. 3

Фиг. 4

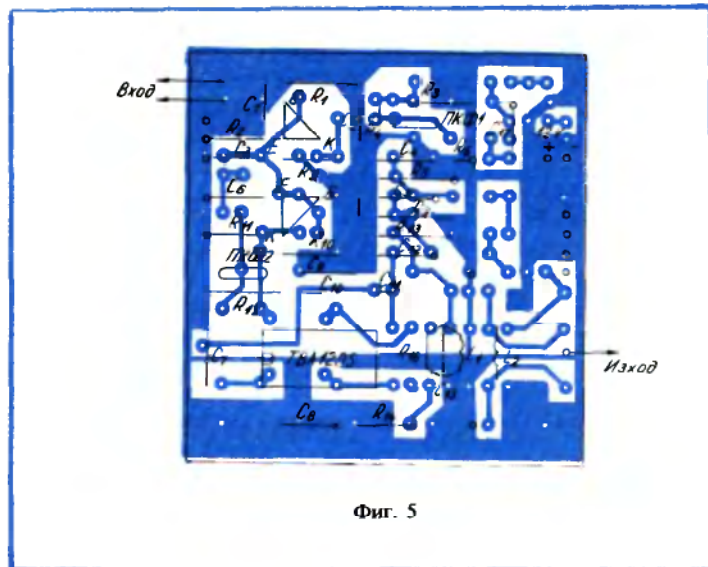
K2UC248, която изпълнява функцията на усилвател на сигнала с междинна честота. Последният се подава за детектиране и отчитане по амплитуда от магнетно-електрическа система с чувствителност около 200 μA . Тя се явява индикатор на полето и на точната настройка. Третият кръг, включващ бобината L_3 , се настройва на честота 10.7 MHz. Капацитетът на кондензатора C_x се подбира така, че да се подаде необходимото входно напрежение към ИС K2UC248. Част от МЧ-напрежението в дефазиращата бобина L_1 чрез L_2 се подава за детектиране и управлява ключовия транзистор T_3 — BC109C, който изпълнява ролята на шумоподтискащо устройство между станциите. Прагът на задействане на това устройство се регулира с тример-потенциометър в базовата му верига.

Използуваните германиеви диоди трябва да бъдат високочестотни, например SFD106 ÷ SFD112, а силициевите диоди — маломощни, например 2Д5606.

Данните за бобините са следните: L_1 — 9 нав. от проводник ПЕЛ или ПЕЛКЕ с $\varnothing$ около 0,3 mm; L_2 — 9 нав. от проводник ПЕЛ или ПЕЛКЕ с $\varnothing$ около 0,1 mm, навиват се върху L_4 ; L_3 — 18 нав. от същия проводник; L_4 — 9 нав., навиват се върху L_3 . Всички бобини се навиват на тела от МЧУ на телевизионен приемник „Юность“ (заедно с феритните ядра).

Необходимото входно напрежение за достигане на добро ограничение е около 8 μV . С този МЧУ са изпробвани споменатите в началото УКВ-блокове. Ако вместо ИС A220D се използва ИС TBA120S, резултатите са по-добри. На фиг. 5 е дадена печатната платка на усилвателя, реализиран с ИС TBA120S, като T_3 и K2UC248 със съответните им елементи не са включени. Може да се разработи нова печатна платка на базата на дадената.

От конструктивна гледна точка най-удобен е линейният монтаж (последователно монтиране). Такъв монтаж намалява до голяма степен паразитната обратна връзка между стъпалата, но той не е удобен поради голямата си площ. Ако се използва по-плътна площта

Фиг. 5

на печатната платка, налага се по-добро екраниране на отделните стъпала и особено на входа от изхода. При спазване на тези условия печатната платка за последната схема има размери около 8 × 6 cm.

Съществуват специализирани интегрални схеми със значително по-добри параметри, които опростяват схемата на МЧУ и дават допълнителни възможности: индикатор за точна настройка с нула в средата; самостоятелна верига за АДЧ; изход за АРУ на ВЧУ и др.

Такива ИС са CA3089, TDA1047, TCA420 и др. Съществуват ИС, които изграждат цял УКВ-ЧМ-радио-приемник.

В описаните схеми на МЧУ се използват материали, които се намират по нашите магазини за резервни части. Трудност представляват пиезокерамичните филтри, но при подходяща комбинация между схемите от фиг. 3 и 4 те могат да се заменят с филтър със съсредоточена избирателност.